9. ઇ.સ. 1857નો સ્વાતંત્ર્યસંગ્રામ

સ્વાધ્યાય

1. ટૂંકમાં જવાબ આપો :

1) ઇ.સ. 1857ના સ્વાતંત્ર્યસંગ્રામના ઉદ્દ્ભવનાં મુખ્ય કારણો કયાં હતા ?

- અંગ્રેજ સરકાર દ્વારા ભારતના જુદા જુદા વર્ગોની આર્થિક પાયમાલી, રાજકીય અન્યાયો, ભારતની સામાજિક વ્યવસ્થાની અવગણના, ધર્મમાં દાખલ, હિંદી સિપાઈઓનો અસંતોષ વગેરે ઇ.સ. 1857ના સ્વાતંત્ર્યસંગ્રામના ઉદ્દ્ભવનાં મુખ્ય કારણો હતાં.

2) ઇ.સ. 1857ના સ્વાતંત્ર્યસંગ્રામના મુખ્ય આગેવાનો કોણ હતા ?

- મોગલ બાદશાહ બહાદુરશાહ ઝફર, નાનાસાહેબ પેશ્વા, તાત્યા ટોપે, જાગીરદાર કુંવરસિંહ, ઝાંસીનાં મહારાણી લક્ષ્મીબાઈ, અવધના નવાબ વાજીદઅલીશાહની બેગમ હજરતમહાલ, રંગો બાપુજી , અજીમુલ્લાખાન વગેરે ઇ.સ. 1857ના સ્વાતંત્ર્યસંગ્રામના મુખ્ય આગેવાનો હતા.

3) સ્વાતંત્ર્યસંગ્રામનું શું પરિણામ આવ્યું ?

- સ્વાતંત્ર્યસંગ્રામનાં પરિણામ :
- ભારતમાં કંપનીના શાસનનો અંત આવ્યો ઇંગ્લૅન્ડની સરકારનું શાસન સ્થપાયું.
- અંગ્રેજ સરકારે દેશી રાજ્યોની આંતરિક બાબતોમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનું બંધ કર્યું.
- અંગ્રેજ સરકારે તેની આર્થિક અને સામાજિક નિતીમાં પરિવર્તન કર્યું. અંગ્રેજ સરકારે હિંદુઓ અને મુસ્લિમોની ધાર્મિક બાબતોમાં માથું નહિ મારવાની નિત્તિ અમલમાં મૂકી.
- ભારતના લોકોમાં રાષ્ટ્રીય જાગૃતિનાં બી રોપ્યા અને લોકોમાં રાષ્ટ્રવાદની ભાવના પેદા થઈ.

2. એક-બે વાક્યમાં જવાબ આપો :

1) લશ્કરમાં હિન્દી-અંગ્રેજી સૌનિકોનું પ્રમાણ કેટકેટલું હતું ?

- લશકરમાં હિંન્દી અને અંગ્રેજ સૌનિકનું પ્રમાણ 6 : 1 હતું.

2) 1857ના સંગ્રામનું તાત્કાલિક કારણ કયું હતું ?

- ભારતીય લશ્કરમાં નવી દાખલ કરાયેલી એન્ફિલ્ડ રાઈફલ ઇ.સ. 1857 ના સ્વાતંત્ર્યસંગ્રામનું તાત્કાલિક કારણ હતું.

3) 1857ના સંગ્રામમાં પ્રથમ શહીદ કોણ હતું ?

- 1857ના સ્વાતત્ર્યસંગ્રામનો પ્રથમ શહીદ મંગલ પાંડે હતા.

4) દિલ્લીના છેલ્લા મુઘલ બાદશાહ કોણ હતા ?

- દિલ્લીના છેલ્લા મોગલ બાદશાહ બહાદુરશાહ ઝફર હતા.

5) કુંવરસિંહ કઈ રીતે વીરગતિ પામ્યા ?

- જગદીશપુરના જાગીરદાર કુંવરસિંહ 70 વર્ષની ઉંમરે એક નવયુવાનની જેમ અંગ્રેજ લશ્કર સામે વીરતાપૂર્વક લડ્યા. યુદ્ધમાં લડતાં લડતાં જીવલેણ ઘા વાગવાથી કુંવરસિંહ એપ્રિલ, 1858માં વીરગતિ પામ્યા.

6) નાનાસાહેબની વિશ્વાસપાત્ર વ્યક્તિ કોણ હતી ?

- તાત્યા ટોપે નાનાસાહેબની વિશ્વાસપાત્ર વ્યક્તિ હતી.

7) ખેડા જિલ્લામાં સંગ્રામની આગેવાની કોણે લીધી હતી ?

- ખેડા જિલ્લાના આણંદના મુખી ગરબડદાસ પટેલે ખાનપુર ઠાકોર જીવાભાઈના સહયોગથી 2000 માણસોને એકઠા કરી, અંગ્રેજો સામે સંગ્રામ શરૂ કર્યો હતો.

8) તાત્યા ટોપે ગુજરાતના કયા જિલ્લામાં રોકાયા હતા ?

- તાત્યા ટોપે ગુજરાતના નવસારી જિલ્લામાં રોકાયા હતા.

9) ઉત્તર ગુજરાતમાં કયા કયા સ્થળે સંગ્રામ થયો હતો ?

- ઉત્તર ગુજરાતનાં અમદાવાદ, આણંદ, ગોધરા, દાહોદ, રાજપીપળા, પાટણ, ખેરાલુ, વિજાપુર, મુડેટી, ચાંદુપ વગેરે સ્થળોએ સ્વાતંત્રસંગ્રામ થયો હતો.

3. ખાલી જગ્યા પૂરો :

1) ઈ.સ. 1857માં ભારતના લશ્કરમાં .... રાઈફલ દાખલ કરવામાં આવી.

- એન્ફિલ્ડ

2) જગદીશપુરના જાગીરદાર .... એ સંગ્રામની નેતાગીરી લીધી હતી.

- કુંવરસિંહે

3) કાનપુર મુક્તિ માટેની સેનાનું સેનાપતિનું પદ .... એ કુનેહપૂર્વક સંભાળ્યું હતું.

- તાત્યા ટોપે

4) ઝાંસીની રાણી .... એ 1857ના સંગ્રામમાં અંગ્રેજો સામે લડત આપી.

- લક્ષ્મીબાઈ